

โครงสร้างของคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำวซอ

อนาวิล โอภาประกาศิต
ศูนย์ล่านนาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
pinganawinst45@gmail.com

ภคภต เทียมทัน
อาจารย์ ดร.,
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
pakapot.th@cmu.ac.th

รับบทความ: 12 กุมภาพันธ์ 2567
แก้ไขบทความ: 22 มีนาคม 2567
ตอบรับบทความ: 21 พฤษภาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างของคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำวซอ เก็บข้อมูลจากวรรณกรรมคำวซอ ฉบับร้านประเทืองวิทยา พ.ศ. 2511 จำนวน 10 เรื่อง โดยใช้แนวคิดภาษาวรรณคดีและแนวคิดการวิเคราะห์ส่วนประชิดในการวิเคราะห์โครงสร้างและจำแนกประเภทของคำเรียกผู้ชาย ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างของคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำวซอ มีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนหลักและส่วนขยาย โดยส่วนหลักมีองค์ประกอบสำคัญคือ คำหลัก ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ต้องปรากฏในโครงสร้างของคำเรียกผู้ชายเสมอ ส่วนส่วนขยายนั้น มีองค์ประกอบสำคัญ คือ คำขยายประกอบหน้า และคำขยายประกอบหลัง ซึ่งทำหน้าที่แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับเพศ สถานภาพ ยศและศักดิ์ของตัวละครผู้ชาย ทั้งนี้ ส่วนขยายจะปรากฏในโครงสร้างของคำเรียกผู้ชายหรือไม่ก็ได้ เมื่อพิจารณาคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำวซอจำนวน 10 เรื่องแล้ว ปรากฏคำหลักจำนวน 306 คำ จากการปรากฏของคำเรียกผู้ชายจำนวน 1,727 ตำแหน่ง สามารถจำแนกโครงสร้างของคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำวซอได้ 4 โครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้างแบบส่วนหลักปรากฏจำนวน 458 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 26.52 โครงสร้างแบบส่วนหลัก ส่วนหลักปรากฏจำนวน 231 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 13.38 โครงสร้างแบบส่วนหลัก ส่วนขยายปรากฏจำนวน 71 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 4.11 และโครงสร้างแบบส่วนขยาย ส่วนหลักปรากฏจำนวน 967 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 55.99 โครงสร้างของคำเรียกผู้ชายที่แตกต่างกันและสามารถจำแนกได้หลายโครงสร้างดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงกลวิธีในการสร้างคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำวซอ

คำสำคัญ : โครงสร้างของคำเรียกผู้ชาย, คำเรียกผู้ชาย, วรรณกรรมคำวซอ

The Structures of Men Terms in Khaosaw Literature

Anawin Opaprasit

Lanna studies center, Faculty of Humanities,
Chaing Mai University
pinganawinst45@gmail.com

Pakapot Thiamthan

Ph.D., Lecturer
Faculty of Humanities, Chiang Mai University
pakapot.th@cmu.ac.th

Received: February 12, 2024

Revised: March 22, 2024

Accepted: May 21, 2024

Abstract

This article aims to study the structure of men's terms in Khaosaw Literature and collect data from ten stories from the Pratueng Wittaya Shop edition, 1968. The study employs the concepts of language, literature and immediate constituent analysis for studying and classification of men's terms. The study results indicate that men's terms in Khaosaw literature have two main components: the main part and the extension. The main part includes a crucial element, which is the main term that must consistently appear in the structure of men's terms. In terms of extensions, an essential element is the Attributive Adjectives and Postpositive Adjectives, which indicate the male character's gender, status, and rank. The adjectives may or may not appear in the structure of men's terms. When considering the men's terms from ten stories in Khaosaw literature, 306 main words appeared from 1,727 positions of men's names. Four structures of men's terms in Khaosaw literature can be classified, namely the main part structure, with 458 positions accounting for 26.52 percent. The main part structure appeared in 231 positions, accounting for 13.38 percent. Additionally, main part structures with adjectives appeared in 71 positions, accounting for 4.11 percent of the total. The adjective part structure, the main part, shows 967 positions, representing 55.99 percent of the total. The diverse structures of men's terms and the various classifications show the strategic approach to creating men's terms in Khaosaw literature.

Keywords : The Structures of men terms, men terms, Khaosaw literature

บทนำ

“คำว” หรือ “คร่าว”¹ หมายถึง ลักษณะคำประพันธ์ที่เรียบเรียงถ้อยคำอย่างเป็นระเบียบเพื่อให้เกิดสัมผัสที่คล้องจองกันลักษณะของฉันทลักษณ์คล้ายกับกลอนสุภาพของอาณาจักรกลาง (ลมูล จันทน์หอม, 2538, น. 162-167) คำวเป็นวรรณกรรมล้านนาที่มีลักษณะการแต่งค่อนข้างง่าย อ่านง่าย มีสัมผัสไม่เคร่งครัด มักพบได้ทั่วไปจากโวหารรักหนุ่มสาว สุภาษิตคำพังเพย ปริศนาคำทาย โดยคำวสามารถจำแนกได้หลายประเภทตามลักษณะการประพันธ์ ทั้งนี้ สามารถจำแนกประเภทของคำวได้ 5 ประเภท ได้แก่ คำวก้อม คำวเรื่องหรือ คำวขอ คำวใช้ คำวรำ และคำวจ้อย

คำวขอเป็นวรรณกรรมที่มีเค้าโครงเดิมสืบเนื่องมาจากธรรมคำวหรือนิทานธรรมชาดก โดยคำวขอและธรรมคำวต่างมีที่มาจากนิทานธรรมหรือชาดกเหมือนกัน แต่จะแตกต่างกันในด้านความละเอียดในการพรรณนาเนื้อเรื่องและลักษณะคำประพันธ์ กล่าวคือ คำวขอกับธรรมคำวให้รายละเอียดการพรรณนาเนื้อเรื่องเหมือนกัน แต่มีความละเอียดต่างกันในด้านลักษณะคำประพันธ์ โดยคำวขอจะนิยมแต่งเป็นร้อยกรอง มีการบังคับสัมผัส และการบังคับเสียงวรรณยุกต์ (เสนหา บุญริศ, 2519, น. 14) ในขณะที่ธรรมคำวจะแต่งเป็นร้อยแก้วหรือร้อยยาว คำวขอถือเป็นวรรณกรรมที่เข้ามามีบทบาทแทนที่กิจกรรมการเทศน์โดยใช้ธรรมคำว เนื่องจากมีเนื้อเรื่องไม่ยาว มีลักษณะคำประพันธ์สามารถขับเป็นบทเพลงได้ ด้วยเหตุนี้ คำวขอจึงได้รับความนิยมในการสร้างความบันเทิงและความเพลิดเพลินให้แก่ผู้ฟัง (อุดม รุ่งเรืองศรี, 2546, น. 264) องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในวรรณกรรมคำวขอ คือ “ตัวละคร” เพราะพฤติกรรม คำพูด และความคิดของตัวละครเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินเรื่อง ตัวละครจึงมีบทบาทและหน้าที่ต่อโครงเรื่อง ช่วยให้เนื้อเรื่องเกิดสีสัน ช่วยสร้างความบันเทิง ทำให้เนื้อเรื่องเกิดความต่อเนื่อง และเพิ่มความสมจริงให้กับเรื่อง (เถกิง พันธุ์เถกิงอมร, 2541, น. 627) เมื่อพิจารณาวรรณกรรมคำวขอในเบื้องต้นแล้ว ตัวละครประเภทหนึ่งที่มีความน่าสนใจ คือ “ตัวละครผู้ชาย” ซึ่งมักจะได้รับการสร้างสรรค์บทบาทและหน้าที่ให้มีลักษณะที่หลากหลายดังปรากฏรูปร่างภาษาที่ใช้อ้างอิงถึงตัวละครผู้ชายในวรรณกรรมคำวขอหลากหลายรูปร่าง ตัวอย่างเช่น

- (1) *หน่อโพธิสัตว์ วาดมือกล่าวจี๋ บอกย้ายักษ์เฝ้าสามาน*
ว่ามึงอย่านับ จักได้กินหวาน ใช้อาหารมึง อย่ามาฟูโกล์
 (หงส์หิน:17)

ตัวอย่าง (1) ข้างต้น ปรากฏคำเรียกผู้ชายคือ คำว่า “หน่อโพธิสัตว์” เป็นคำที่ใช้อ้างอิงเจ้าทศกัณฐ์ คำว่า “หน่อโพธิสัตว์” ปรากฏคำว่า “โพธิสัตว์” เป็นส่วนหลัก ซึ่งทำหน้าที่เป็นคำหลัก และปรากฏคำว่า “หน่อ” เป็นส่วนขยาย โดยทำหน้าที่เป็นคำขยายประกอบหน้า

- เขาลอบหลีกลี ตื่นเต้นถอยหนี ซ้ำกลั้วฤทธิ์ อันยักษ์ตัวเฝ้า*
ไหลกันมาหา โพธิสัตว์เจ้า มาเปิงฉัตรเงาหน่อฟ้า
 (จันต๊ะฆา: 181)

¹ คำว่า “คำว” หรือ “คร่าว” หมายถึง “เป็นเส้นติดต่อกันไปในแนวยาวหรือแนวเดียวกันอย่างเป็นระเบียบเหมือนเชือกคร่าว หรือลักษณะคำประพันธ์ประเภทหนึ่ง นิยมเขียนหลายแบบ เช่น คำว คำว คร่าว” (สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2539, น. 117) ทั้งนี้ บทความฉบับนี้พิจารณาใช้คำว่า “คำว”

ตัวอย่าง (2) ปรากฏคำเรียกผู้ชายคือ คำว่า “โพธิสัตว์เจ้า” เป็นคำที่ใช้อ้างถึงเจ้าจันทะมา คำว่า “โพธิสัตว์เจ้า” ปรากฏคำว่า “โพธิสัตว์” เป็นส่วนหลัก ซึ่งทำหน้าที่เป็นคำหลัก และปรากฏคำว่า “เจ้า” เป็นส่วนขยาย โดยทำหน้าที่เป็นคำขยายประกอบหลัง

ตัวอย่าง (1) และ (2) ข้างต้น ปรากฏคำเรียกผู้ชาย 2 คำ คือ คำว่า “หน่อโพธิสัตว์” และคำว่า “โพธิสัตว์เจ้า” ซึ่งเป็นคำที่ใช้อ้างถึงเจ้าทุกคตขัตติวงศ์และเจ้าจันทะมา เมื่อพิจารณาคำเรียกผู้ชายจากตัวอย่าง (1) และ (2) แล้ว พบว่าปรากฏถ้อยคำเหมือนกันแต่มีลักษณะการประกอบกันที่แตกต่างกัน กล่าวคือ คำว่า “หน่อโพธิสัตว์” แสดงโครงสร้างแบบส่วนขยาย ส่วนหลัก โดยส่วนหลักมีคำหลักคือคำว่า “โพธิสัตว์” และส่วนขยายมีคำขยายประกอบหน้าคือ คำว่า “หน่อ” ส่วนคำว่า “โพธิสัตว์เจ้า” แสดงโครงสร้างแบบส่วนหลัก ส่วนขยาย โดยส่วนหลักมีคำหลักคำว่า “โพธิสัตว์” และส่วนขยายที่มีคำขยายประกอบหลังคือ คำว่า “เจ้า” นอกจากนี้ การปรากฏของคำขยายคือคำว่า “หน่อ” และคำว่า “เจ้า” ยังสะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพของตัวละคร คือ การมีเชื้อสายของสมมุติเทพ

เมื่อพิจารณางานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการอ้างถึงตัวละครในวรรณกรรมไทย ส่วนใหญ่ปรากฏการศึกษาเกี่ยวกับคำเรียกผู้หญิง เช่น วิทยานิพนธ์ เรื่อง “คำเรียกผู้หญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยา” ของ ปรีศนา พิมพ์ (2547) ซึ่งศึกษาการสร้างคำเรียกผู้หญิง ความหมายของคำเรียกผู้หญิง รวมถึงด้านคำนิยมที่มีต่อผู้หญิงโดยเก็บข้อมูลจากวรรณคดีราชสำนักและวรรณคดีภาคกลาง วิทยานิพนธ์ เรื่อง “คำเรียกผู้หญิงในวรรณกรรมกลอนสวด” ของ ภคภต เทียมทัน (2556) ซึ่งศึกษาวิเคราะห์คำเรียกผู้หญิงในด้านโครงสร้างของคำเรียกผู้หญิง ด้านความหมายประจำรูปของคำเรียกผู้หญิง และความหมายในบริบทการสื่อสาร วิทยานิพนธ์ เรื่อง “คำเรียกผู้หญิงในบทเพลงของครูไพบูลย์ บุตรขัน” ของ สุพัตรา มาลัย (2564) ซึ่งศึกษาวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างและความหมายของคำเรียกผู้หญิง รวมไปถึงศึกษามุมมองของผู้คนที่มีความหมายสำหรับงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมนั้น ปรากฏค่อนข้างน้อย เช่น วิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปร่างถึงพระพุทเจ้าในวรรณกรรมพุทธประวัติ” ของ ธัชชัย กรภูมิ (2554) ซึ่งศึกษาวิเคราะห์คำเรียกผู้ชายในด้านโครงสร้างของคำเรียกพระพุทเจ้า และด้านความหมายของคำเรียกพระพุทเจ้า โดยเก็บข้อมูลจากวรรณกรรมพุทธประวัติ วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ภาพลักษณ์เจ้าเมืองในวรรณกรรมคำขอม” ของ ภคพล คำน้อย (2561) ซึ่งศึกษาวิเคราะห์ภาพลักษณ์และปัจจัยการสร้างภาพลักษณ์ของตัวละครในวรรณกรรมคำขอม

เมื่อพิจารณางานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการอ้างถึงตัวละครในงานวรรณกรรมที่ผ่านมาส่วนใหญ่ ปรากฏการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างคำเรียกผู้หญิงในวรรณกรรม อีกทั้งยังปรากฏการศึกษาในด้านกลวิธีการสร้างคำหรือด้านโครงสร้างของคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมไม่มากนัก นอกจากนี้ ยังไม่ปรากฏการศึกษาโครงสร้างของคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำขอม ช่วยแสดงการสร้างคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำขอมได้ ผู้วิจัยจึงสนใจว่าโครงสร้างของคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำขอม ช่วยให้เข้าใจลักษณะโครงสร้างของคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำขอม เข้าใจกลวิธีการสร้างคำเรียกผู้ชายมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจจะศึกษาคำเรียกตัวละครในงานวรรณกรรมล้านนาประเภทอื่น ๆ รวมไปถึงวรรณกรรมของท้องถิ่นภาคอื่น ๆ ได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาโครงสร้างของคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำขอม

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ้างอิงตัวละครในงานวรรณกรรม
2. เก็บรวบรวมข้อมูลคำเรียกผู้ขายจากวรรณกรรมคำขอ ฉบับโรงพิมพ์ร้านประเทืองวิทยา พ.ศ. 2511 จำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ วรรณกรรมคำขอ เรื่อง จันทะมา (2511) เจ้าสุวัตร (2511) ช้างโพง นางพม่อม (2511) ชิวหาลิ้นคำ (2511) นกกระจาบ (2511) บั้วระวงศ์หงส์อำมาตย์ (2511) วรรณภาพราหม (2511) สุวรรณหอยสังข์ (2511) หงส์หิน (2511) และอ้ายร้อยชอด (2511)
3. ศึกษาลักษณะโครงสร้างของคำเรียกผู้ขาย โดยใช้แนวคิดภาษาวรรณคดี (literary language) และแนวคิดการวิเคราะห์ส่วนประชิด (immediate constituent analysis) โดยพิจารณาภาษาหรือถ้อยคำที่อ้างอิงคำเรียกผู้ขายเพื่อจัดประเภทโครงสร้างของคำเรียกผู้ขาย
4. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวคิดภาษาวรรณคดี (literary language) และแนวคิดการวิเคราะห์ส่วนประชิด (immediate constituent analysis) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดภาษาวรรณคดี (literary language)

แนวคิดภาษาวรรณคดีเป็นแนวคิดที่อธิบายถึงถ้อยคำที่ปรากฏในงานวรรณคดี อาจเรียกว่า ภาษาทวิ ซึ่งมีลักษณะเป็นภาษาแต่งสร้าง (artificial language) (ประสิทธิ์ กาพย์กลอน, 2523, น. 1-5) ภาษาวรรณคดีเป็นภาษาที่มีความแตกต่างไปจากภาษาร้อยแก้ว มีความไพเราะ ใช้ภาษาสละสลวย ปรากฏสัมผัสและจังหวะ มุ่งทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการ เกิดอารมณ์สะเทือนใจ (ประทีป วาทิกทินกร, 2542, น. 81) อีกทั้งยังมีลักษณะเป็นภาษาสัญลักษณ์ มีส่วนการใช้อย่างเฉพาะ ภาษาที่ปรากฏจะมีการประดับภาษาให้มีลักษณะพิเศษกว่าภาษาร้อยแก้ว ผู้อ่านต้องอาศัยการตีความหมายอย่างถูกต้องและลึกซึ้ง ภาษาวรรณคดียังปรากฏการสร้างคำที่มีความหมายเหมือนกันแต่ใช้ถ้อยคำต่างกัน เรียกว่า การหลกคำ (ศักดิ์ศรี แยมันดดา, 2545, น. 40-42) นอกจากนี้ ภาษาวรรณคดียังปรากฏการเรียบเรียงถ้อยคำที่ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ (เศรษฐ พลอินทร์, 2524, น. 31)

เมื่อพิจารณาแนวคิดภาษาวรรณคดีแล้ว แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่อธิบายถึงภาษาที่ปรากฏในงานวรรณคดีที่มีความแตกต่างไปจากภาษาร้อยแก้วในด้านต่าง ๆ เช่น ภาษา สัมผัสและจังหวะ ความหมาย และการสื่ออารมณ์ การเรียบเรียงถ้อยคำได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงความถูกต้องตามหลักไวยากรณ์อีกด้วย

2. แนวคิดการวิเคราะห์ส่วนประชิด (immediate constituent analysis)

แนวคิดการวิเคราะห์ส่วนประชิดเป็นแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ภาษาเพื่อแยกส่วนต่าง ๆ ของภาษาโดยพิจารณาจากส่วนประกอบใหญ่ไปจนถึงส่วนประกอบเล็ก คือ ประโยค วลี คำ และหน่วยคำตามลำดับซึ่งจะช่วยให้ทราบความสัมพันธ์ของหน่วยภาษาได้ การวิเคราะห์ส่วนประชิดเป็นการแยกโครงสร้างทางภาษา โดยการแยกส่วนภาษาออกเป็นส่วนต่าง ๆ ส่วนที่แยกออกมานั้น อาจจะแยก

เป็นส่วนที่เล็กกว่าได้ (อุดม วโรตม์สิขิตต์, 2535, น. 141-144)² นอกจากนี้ การวิเคราะห์ส่วนประชิดในระดับลี้ยังเป็นการวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ของคำต่าง ๆ ที่มาเป็นส่วนประกอบของวลี โดยการวิเคราะห์คำขยายที่ทำหน้าขยายคำหลัก (เรื่องเดช ปันเขื่อนขันธ์, 2550, น. 45)

เมื่อพิจารณาแนวคิดการวิเคราะห์ส่วนประชิดแล้ว แนวคิดดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์คำเรียกผู้ชายเพื่อแสดงลักษณะโครงสร้างในระดับคำของคำเรียกผู้ชายได้ แนวคิดนี้จึงเป็นประโยชน์ในการศึกษาและการจัดประเภทของโครงสร้างคำเรียกผู้ชายในลำดับต่อไป

ผลการศึกษา

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลคำเรียกผู้ชายจากวรรณกรรมคำขอทั้ง 10 เรื่องแล้ว ปรากฏคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำขอจำนวน 1,727 ตำแหน่ง โดยปรากฏคำหลักของคำเรียกผู้ชายจำนวน 306 คำ ทั้งนี้สามารถจำแนกองค์ประกอบของคำเรียกผู้ชายได้ 2 ส่วน ได้แก่ “ส่วนหลัก” และ “ส่วนขยาย” โดยส่วนหลักมีองค์ประกอบสำคัญคือ “คำหลัก” ซึ่งเป็นโครงสร้างที่ต้องปรากฏในคำเรียกผู้ชายเสมอ ในขณะที่ส่วนขยายมีองค์ประกอบสำคัญคือ “คำขยาย” ซึ่งสามารถจำแนกได้ 2 ลักษณะคือ “คำขยายประกอบหน้า” ซึ่งจะปรากฏหน้าตำแหน่งคำหลัก และ “คำขยายประกอบหลัง” ซึ่งจะปรากฏหลังตำแหน่งคำหลัก จากการศึกษาองค์ประกอบของคำเรียกผู้ชายสามารถจำแนกโครงสร้างของคำเรียกผู้ชายได้ 4 โครงสร้าง ดังนี้

1. โครงสร้างแบบส่วนหลัก

โครงสร้างแบบส่วนหลัก หมายถึง โครงสร้างของคำเรียกผู้ชายที่ปรากฏเพียงส่วนหลักส่วนเดียวเท่านั้น มีองค์ประกอบสำคัญคือ “คำหลัก” ไม่ปรากฏคำขยายประกอบหน้าและคำขยายประกอบหลัง ทั้งนี้โครงสร้างของคำเรียกผู้ชายแบบส่วนหลักปรากฏจำนวน 458 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 26.52 สามารถแสดงตัวอย่างโครงสร้างแบบส่วนหลักได้ ดังนี้

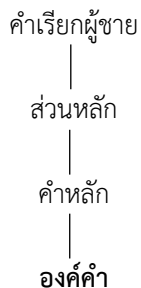
1.1 ตัวอย่างคำเรียกผู้ชาย “องค์คำ” จากเนื้อความ

เมื่อพี่เป็นกวาง	ปีกมาเซาไซ	ก็หันแต่อันกองไฟ	
เจ้าจึงเล่าแก้ว	บอกเมียเต็มใจ	ตั้งแต่ยามไป	จนเป็นนกแก้ว
ส่วนนางไกรสร	นารีผ่องแผ้ว	รู้ไป <u>องค์คำ</u> แน่แท้	

(นกกระเจา: 81)

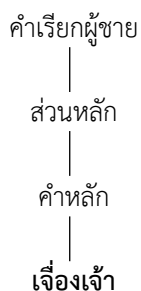
ตัวอย่างข้างต้น คำว่า “องค์คำ” เป็นคำที่นางสุวรรณเกสรใช้กล่าวถึงเจ้าสรพลสิทธิุมาร คำเรียกผู้ชาย “องค์คำ” เป็นคำหลักในส่วนหลัก ไม่ปรากฏส่วนขยายประกอบหน้าหรือส่วนขยายประกอบหลัง ทั้งนี้สามารถแสดงโครงสร้างของคำว่า “องค์คำ” ได้ ดังนี้

² แนวคิดการวิเคราะห์ส่วนประชิด เป็นแนวคิดที่ใช้ในการจำแนกโครงสร้างทางภาษาจากโครงสร้างใหญ่ออกเป็นโครงสร้างย่อย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวจาก อุดม วโรตม์สิขิตต์ (2535, น.141 -144) เพื่อวิเคราะห์จำแนกโครงสร้างทางภาษาในระดับคำ โดยพิจารณาจำแนกโครงสร้างและจัดประเภทของคำเรียกผู้ชายจากวรรณกรรมคำขอทั้ง 10 เรื่อง

1.2 ตัวอย่างคำเรียกผู้ชาย “เจื่องเจ้า” จากเนื้อความ
ทรงยศศักดิ์ อันหนักเยือกย้าว ผายผาบด้าวอาณา
ร้อยเอ็ดตัว น่องน้าวไหลหา นำของบันณา มาถวายเจื่องเจ้า
เมืองไหน ๆ ย่อมไหลมาเฝ้า ถวายเงินคำจ้างม้า
(เจ้าสุวัตร : 133)

ตัวอย่างข้างต้น คำว่า “เจื่องเจ้า” เป็นคำที่ใช้กล่าวถึงพญาอาทิตย์ คำเรียกผู้ชาย “เจื่องเจ้า” เป็นคำหลักในส่วนหลัก ไม่ปรากฏส่วนขยายประกอบหน้าหรือส่วนขยายประกอบหลัง ทั้งนี้ สามารถแสดงโครงสร้างของคำว่า “เจื่องเจ้า”³ ได้ ดังนี้

2. โครงสร้างแบบส่วนหลัก ส่วนหลัก

โครงสร้างแบบส่วนหลัก ส่วนหลัก หมายถึง โครงสร้างของคำเรียกผู้ชายที่มีลักษณะการประกอบกันของส่วนหลัก 2 ส่วน⁴ โดยส่วนหลักแต่ละส่วน มีองค์ประกอบสำคัญคือ “คำหลัก” โครงสร้างคำเรียกผู้ชายแบบส่วนหลัก ส่วนหลัก จึงปรากฏองค์ประกอบสำคัญในลักษณะ “คำหลัก” และ “คำหลัก” ทั้งนี้

³ เจื่องเจ้า หมายถึง สืบเชื้อสายสกุลจากขุนเจือง, มีอานุภาพดุจขุนเจือง” (อุดม รุ่งเรืองศรี, 2547, น. 202)

⁴ โครงสร้างแบบส่วนหลัก ส่วนหลัก เป็นการพิจารณาโครงสร้างของคำเรียกผู้ชายจากกลุ่มความหมาย เช่น คำเรียกผู้ชายคำว่า “องค์คำร่างก้อม” ปรากฏกลุ่มความหมาย 2 กลุ่มความหมาย คือ คำหลักคำว่า “องค์คำ” แสดงกลุ่มความหมายการเป็นผู้มีค่า และคำหลักคำว่า “ร่างก้อม” แสดงกลุ่มความหมายการเป็นผู้มีรูปลักษณะงดงาม ในบทความนี้จึงพิจารณาให้คำเรียกผู้ชายในแต่ละกลุ่มความหมายเป็น “คำหลัก” ทั้งนี้ คำว่า “องค์คำร่างก้อม” จึงปรากฏคำหลัก 2 คำ คือ คำว่า “องค์คำ” และคำว่า “ร่างก้อม” แสดงให้เห็นถึงการประกอบกันของ “คำหลัก” และ “คำหลัก” จึงพิจารณาให้คำเรียกผู้ชายนดังกล่าวเป็นโครงสร้างแบบส่วนหลัก ส่วนหลัก

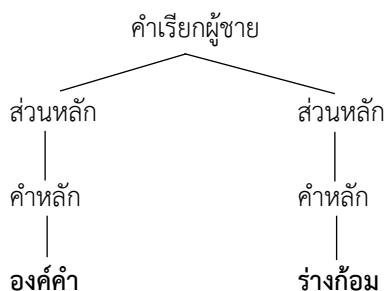
โครงสร้างของคำเรียกผู้ชายแบบส่วนหลัก ส่วนหลัก ปรากฏจำนวน 231 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 13.38 สามารถแสดงตัวอย่างโครงสร้างแบบส่วนหลัก ส่วนหลักได้ ดังนี้

2.1 ตัวอย่างคำเรียกผู้ชาย “องค์คำร่างก้อม” จากเนื้อความ

หวังได้มาเห็น	<u>องค์คำร่างก้อม</u>	ที่ยังท่าห้องศาลา
มากอยผ่อรับ	ใครู้เจียนจำ	หันเจ้าวันวา ฟูกันบถ้วน
มาย้าวเสียใจ	เวลาจั่วจ้วน	บ่บวระมวเลื่องรัก

(บวระวงศ์หงส์อำมาตย์: 51)

ตัวอย่างข้างต้น คำว่า “องค์คำร่างก้อม” เป็นคำที่ใช้กล่าวถึงเจ้าบวระวงศ์ คำเรียกผู้ชาย “องค์คำร่างก้อม” ประกอบด้วยโครงสร้างส่วนหลัก 2 ส่วน คือ ส่วนหลัก “องค์คำ” มีคำหลัก คือ คำว่า “องค์คำ” และส่วนหลัก “ร่างก้อม” มีคำหลัก คือ คำว่า “ร่างก้อม” สามารถแสดงโครงสร้างของคำว่า “องค์คำร่างก้อม” ได้ ดังนี้

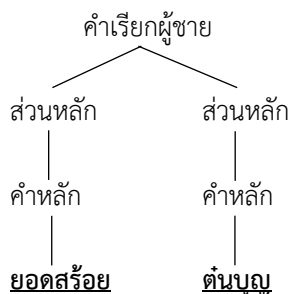

2.2 ตัวอย่างคำเรียกผู้ชาย “ยอดสร้อยต้นบุญ” จากเนื้อความ

นางนิกในใจ	บ่ใจผู้้น้อย	คงเป็น <u>ยอดสร้อยต้นบุญ</u>
ผ่อห่นอะเลื้อ	บ่ต่ำบ่สูง	เจือจืดต้นบุญ โฟธายอดสร้อย
ระเบียบกัดี	วาทีก้าวถ้อย	ดั่งเหมือนปนกอยปาดก้อง

(อ้ายร้อยขอ: 121)

จากเนื้อความข้างต้น คำว่า “ยอดสร้อยต้นบุญ” เป็นคำที่นางแก้วรัตนไธอ้างถึงเจ้าทุกคตะกุมาร ร้อยขอคำเรียกผู้ชาย “ยอดสร้อยต้นบุญ” ประกอบด้วยโครงสร้างส่วนหลัก 2 ส่วน คือ ส่วนหลัก “ยอดสร้อย” มีคำหลัก คือ คำว่า “ยอดสร้อย” และส่วนหลัก “ต้นบุญ” มีคำหลัก คือ คำว่า “ต้นบุญ” สามารถแสดงโครงสร้างของคำว่า “ยอดสร้อยต้นบุญ” ได้ ดังนี้

3. โครงสร้างแบบส่วนหลัก ส่วนขยาย

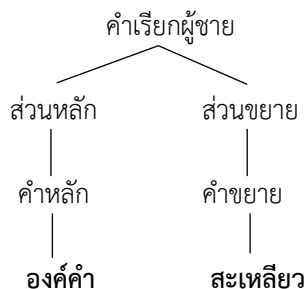
โครงสร้างแบบส่วนหลัก ส่วนขยาย หมายถึง โครงสร้างของคำเรียกผู้ชายที่มีลักษณะการประกอบกันโดยปรากฏโครงสร้าง 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนหลัก ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือ “คำหลัก” และส่วนขยาย ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือ “คำขยาย” โดยคำขยายในโครงสร้างแบบส่วนหลัก ส่วนขยายนี้ ส่วนขยายจะปรากฏในตำแหน่งด้านหลังของคำหลัก ทั้งนี้ โครงสร้างของคำเรียกผู้ชายแบบส่วนหลัก ส่วนขยาย ปรากฏจำนวน 71 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 4.11 สามารถแสดงตัวอย่างโครงสร้างแบบส่วนหลัก ส่วนขยายได้ ดังนี้

3.1 ตัวอย่างคำเรียกผู้ชาย “องค์คำสะเหลียว” จากเนื้อความ

เอาผ้าสะไบ	ตั้งไว้บ่จ้าว	เชิงอยู่ถ้ายามเดียว
ส่วนเจ้าหน่อเนื้อ	<u>องค์คำสะเหลียว</u>	ก็พึ่งรีบเร็ว
วรรณะคำฟู	แม่จันกาบอ้า	มีใจดีมาจิ้นย้าว

(ชีวหาลิ้นคำ: 104)

ตัวอย่างข้างต้น คำว่า “องค์คำสะเหลียว” เป็นคำที่ใช้อ้างถึงเจ้าทุกคตร้อยขอดกumar คำเรียกผู้ชาย “องค์คำสะเหลียว” มีคำว่า “องค์คำ” เป็นคำหลักในส่วนหลัก และมีคำว่า “สะเหลียว”⁵ เป็นส่วนขยายโดยปรากฏเป็นคำขยายประกอบหลัง สามารถแสดงโครงสร้างของคำว่า “องค์คำสะเหลียว” ได้ ดังนี้

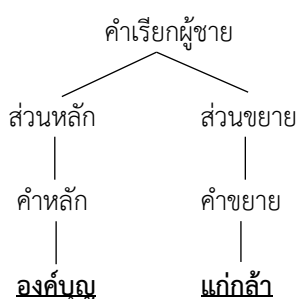

⁵ สะเหลียว มาจากคำว่า “เหลียว” หมายถึง ปัญญาดี, เหลียวฉลาด (อุตม รุ่งเรืองศรี, 2547, น. 207)

3.2 ตัวอย่างคำเรียกผู้ชาย “องค์บุญแก่กล้า” จากเนื้อความ
 ว่าต้นกุนาง กับองค์ท่านให้ ได้รักชอบสูกันเมื่อนั้น
 มึงอย่าได้นับ ปากบอนเหลือเกิน อย่าหื้อผะเอน เพื่อนรู้ทั่วหน้า
 กันวรรณาพราหม องค์บุญแก่กล้า มาหากุนางดังนี้

(วรรณาพราหม: 15)

ตัวอย่างข้างต้น คำว่า “องค์บุญแก่กล้า” เป็นคำที่ใช้อ้างถึงเจ้าวรรณาพราหม คำเรียกผู้ชาย “องค์บุญแก่กล้า” มีคำว่า “องค์บุญ” เป็นคำหลักในส่วนหลัก และมีคำว่า “แก่กล้า” เป็นส่วนขยายโดยปรากฏเป็นคำขยายประกอบหลัง สามารถแสดงโครงสร้างของคำว่า “องค์บุญแก่กล้า” ได้ ดังนี้

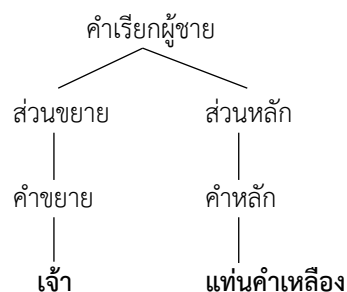
4. โครงสร้างแบบส่วนขยาย ส่วนหลัก

โครงสร้างแบบส่วนขยาย ส่วนหลัก หมายถึง โครงสร้างของคำเรียกผู้ชายที่มีลักษณะการประกอบกันโดยปรากฏโครงสร้าง 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนหลัก ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือ “คำหลัก” และส่วนขยาย ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือ “คำขยาย” โดยคำขยายในโครงสร้างแบบส่วนขยาย ส่วนหลักนี้ ส่วนขยายจะปรากฏในตำแหน่งด้านหน้าของคำหลัก ทั้งนี้ โครงสร้างของคำเรียกผู้ชายแบบส่วนขยาย ส่วนหลักพบจำนวน 967 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 55.99 สามารถแสดงตัวอย่างโครงสร้างแบบส่วนขยาย ส่วนหลักได้ดังนี้

4.1 ตัวอย่างคำเรียกผู้ชาย “เจ้าแท่นคำเหลือ” จากเนื้อความ
 เากลับคืนมา อยู่ในสำนัก หื้อหายเผ็ดหน้าอายเมือง
 ที่นี้ท่านท้าว เจ้าแท่นคำเหลือ บ่หายคิดเคื่อง เงาะป่าบ้าใบ้
 คิดหาอุบาย เล่ห์หลายออกได้ ยังดวงพระทัยบ่จ้ำ

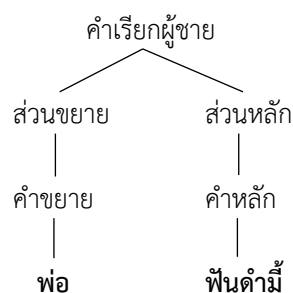
(สุวรรณหอยสังข์ : 52)

ตัวอย่างข้างต้น คำว่า “เจ้าแท่นคำเหลือ” เป็นคำที่ใช้อ้างถึงท้าวสามล คำเรียกผู้ชาย “เจ้าแท่นคำเหลือ” มีคำว่า “แท่นคำเหลือ” เป็นคำหลักในส่วนหลัก และมีคำว่า “เจ้า” เป็นส่วนขยายโดยปรากฏเป็นคำขยายประกอบหน้า สามารถแสดงโครงสร้างของคำว่า “เจ้าแท่นคำเหลือ” ได้ ดังนี้

4.2 ตัวอย่างคำเรียกผู้ชาย “พ่อพันด้าม” จากเนื้อความ
 ไปลักเอาตัว พ่อพันด้าม หนีจากหั้นมาซง
 บ่ใจชำน้อง ลักด้วยเองต้น พ่อแสงเดือนมน มาแฝงซ่อนผ้า
 อย่าชะโทษกำ ว่าเปนแต่ข้า ลักเอาจายมาซ่อนลี้
 (ชีวหาลิ้นคำ: 54)

ตัวอย่างข้างต้นคำว่า “พ่อพันด้าม” เป็นคำที่ใช้อ้างถึงเจ้าสุวรรณหงษา คำเรียกผู้ชาย “พ่อพันด้าม” มีคำว่า “พันด้าม” เป็นคำหลักในส่วนหลัก และมีคำว่า “พ่อ” เป็นส่วนขยายโดยปรากฏเป็นคำขยายประกอบหน้า สามารถแสดงโครงสร้างของคำว่า “พ่อพันด้าม” ได้ ดังนี้

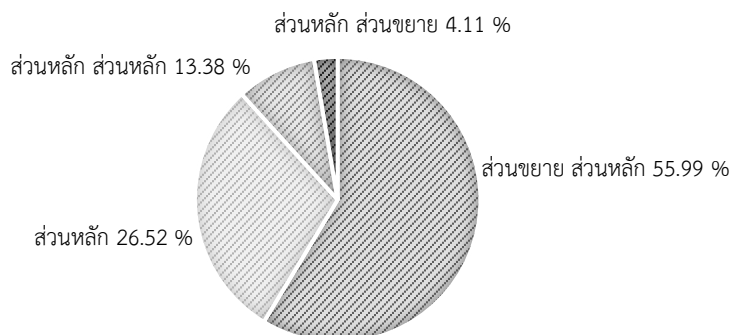

ทั้งนี้ สามารถแสดงตารางแสดงความถี่ของคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำขอที่ปรากฏในโครงสร้างต่าง ๆ จากโครงสร้างที่ปรากฏมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 โครงสร้างของคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำขอ

ลำดับ	โครงสร้างของคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำขอ	จำนวน (ตำแหน่ง)	ร้อยละ
1.	โครงสร้างแบบส่วนขยาย ส่วนหลัก	967	55.99
2.	โครงสร้างแบบส่วนหลัก	458	26.52
3.	โครงสร้างแบบส่วนหลัก ส่วนหลัก	231	13.38
4.	โครงสร้างแบบส่วนหลัก ส่วนขยาย	71	4.11
รวม		1,727	100

อนึ่ง สามารถแสดงสัดส่วนของโครงสร้างของคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำขอได้ดังแผนภูมิ 1

แผนภูมิ 1 สัดส่วนสรุปความถี่โครงสร้างของคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำขอ

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำขอทั้ง 10 เรื่อง สามารถจำแนกโครงสร้างของคำเรียกผู้ชายได้ 4 โครงสร้าง โดยโครงสร้างแบบส่วนขยาย ส่วนหลัก ปรากฏมากที่สุด 967 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 55.99 ลำดับต่อมา คือ โครงสร้างแบบส่วนหลักปรากฏจำนวน 458 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 26.52 โครงสร้างแบบส่วนหลัก ส่วนหลักปรากฏจำนวน 231 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 13.38 และโครงสร้างแบบส่วนหลัก ส่วนขยาย ปรากฏน้อยที่สุดจำนวน 71 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 4.11

อภิปรายผลการวิจัย

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำขอทั้ง 10 เรื่องแล้วพบว่า คำเรียกผู้ชายต่อมืองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ “ส่วนหลัก” และ “ส่วนขยาย” โดยส่วนหลักมืองค์ประกอบสำคัญคือ “คำหลัก” ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ต้องปรากฏในคำเรียกผู้ชายเสมอ ในขณะที่ส่วนขยายมืองค์ประกอบสำคัญคือ “คำขยาย” ซึ่งปรากฏหรือไม่ก็ได้ จำแนกได้ 2 ประเภท ได้แก่ คำขยายประกอบหน้าซึ่งจะปรากฏในตำแหน่งด้านหน้าของคำหลัก และคำขยายประกอบหลัง ซึ่งจะปรากฏในตำแหน่งด้านหลังของคำหลัก เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของคำเรียกผู้ชายแล้วปรากฏตำแหน่งการปรากฏคำหลักของคำเรียกผู้ชายทั้งหมด 306 คำ จำนวน 1,727 ตำแหน่ง สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของกวีในการสร้างคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำขอโดยการใช้รูปภาษาหลากหลาย ทั้งในรูปแบบของการใช้คำเดียวและในรูปแบบของการประสมคำหรือการนำคำต่าง ๆ มาประกอบกัน ทำให้เกิดการหลกคำในวรรณกรรมคำขอซึ่งสอดคล้องกับศักดิ์ศรี แยมันดดา (2545, น. 40-42) ที่ได้กล่าวถึงภาษาวรรณคดีว่าเป็นภาษาสัญลักษณ์มีความงาม และปรากฏการสร้างคำโดยการใช้รูปคำศัพท์ที่หลากหลาย การสร้างคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำขอให้มีความหลากหลายของกวีแสดงให้เห็นถึงการสรรคำเพื่อให้สอดคล้องกับฉันทลักษณ์ของวรรณกรรมคำขอ อีกทั้งยังสอดคล้องกับบริบทในเนื้อเรื่องขอตัวละครฝ่ายชาย นอกจากนี้ การหลกคำยังช่วยให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลินในการฟังหรือการอ่านวรรณกรรมคำขออีกด้วย

เมื่อพิจารณาคำเรียกผู้ชายโดยการจำแนกรูปภาษาออกเป็นส่วนต่าง ๆ ตามแนวคิดการวิเคราะห์ส่วนประชิด (อุดม วโรตม์สิกขิตต์, 2535, น. 141-144) แล้วพบว่า คำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมคำขอสามารถจำแนกเป็นส่วนย่อยได้ โดยสามารถจำแนกโครงสร้างของคำเรียกผู้ชายได้ 4 โครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้างแบบส่วนหลัก โครงสร้างแบบส่วนหลัก ส่วนหลัก โครงสร้างแบบส่วนหลัก ส่วนขยาย

และโครงสร้างแบบส่วนขยาย ส่วนหลัก โดยโครงสร้างแบบส่วนขยาย ส่วนหลัก ปรากฏมากที่สุด 967 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 55.99 ในขณะที่โครงสร้างแบบส่วนหลัก ส่วนขยาย ปรากฏน้อยที่สุด 71 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 4.11 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกวีอาจนิยมใช้คำขยายประกอบหน้ามากกว่า การใช้คำขยายประกอบหลัง เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะคำประพันธ์และบริบทในเนื้อเรื่องของตัวละคร ฝ่ายชาย การศึกษาโครงสร้างของคำเรียกผู้ชายจึงช่วยแสดงให้เห็นถึงกลวิธีการสร้างคำเรียกตัวละคร ในอีกลักษณะหนึ่ง อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาด้านการสร้างคำและด้านลักษณะโครงสร้างของคำเรียกตัวละครในวรรณกรรมล้านนาประเภทอื่น ๆ รวมถึงวรรณกรรมท้องถิ่นภาคอื่น ๆ ได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. วรรณกรรมคำขอเป็นวรรณกรรมล้านนาประเภทหนึ่ง ควรมีการศึกษาคำเรียกผู้ชาย ในวรรณกรรมล้านนาประเภทอื่น เช่น วรรณกรรมยอพระเกียรติ วรรณกรรมพรรณนาอารมณ์ วรรณกรรม พระพุทธศาสนา ซึ่งจะช่วยให้เห็นรายละเอียดของโครงสร้างคำเรียกผู้ชายหรือคำเรียกตัวละครได้ชัดเจน มากยิ่งขึ้น

2. ดินแดนล้านนาเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายของกลุ่มชนชาติไท เช่น ไทลื้อ ไทขิ่นการศึกษา โครงสร้างของคำเรียกผู้ชายในวรรณกรรมกลุ่มชนชาติไทกลุ่มอื่น ๆ สามารถช่วยให้เห็นลักษณะการสร้าง คำเรียกผู้ชายได้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมกลุ่มไทในอีกทางหนึ่งด้วย

เอกสารอ้างอิง

เถลิง พันธุ์เถลิงอมร. (2541). *นวนิยายและเรื่องสั้น: การศึกษาเชิงวิเคราะห์และวิจารณ์*.

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา.

ธัชชัย กรภูมิ. (2554). *รูปอังกถึงพระพุทธเจ้าในวรรณกรรมพุทธประวัติ* (วิทยานิพนธ์

ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ประทีป วาทิกินกร. (2542). *ลักษณะและการใช้ภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ:

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประเทือง เภาวิฒนาสุข. (2511). *คำขอเรื่อง สุวรรณหอยสังข์* (จากธรรมคำชาดกพื้นเมือง). เชียงใหม่:

โรงพิมพ์ร้านประเทืองวิทยา.

ประเทือง เภาวิฒนาสุข. (2511). *คำขอเรื่อง หงส์หิน*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ร้านประเทืองวิทยา.

ประเทือง เภาวิฒนาสุข. (2511). *คำขอเรื่องธรรม ขิวหาสิ้นคำ*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ร้านประเทืองวิทยา.

ประเทือง เภาวิฒนาสุข. (2511). *คำขอเรื่องธรรม อ้ายร้อยขอ*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ร้านประเทืองวิทยา.

ประเทือง เภาวิฒนาสุข. (2511). *หนังสือคำขอจากธรรมชาดกเรื่อง ข้างโพรงนางผมหมอม*. เชียงใหม่:

บริษัทคนเมืองเหนือ จำกัด.

ประเทือง เภาวิฒนาสุข. (2511). *หนังสือคำขอเรื่อง นกกระจาบ*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ร้านประเทืองวิทยา.

ประเทือง เภาวิฒนาสุข. (2511). *หนังสือคำขอเรื่องธรรม จันตะขมา*. เชียงใหม่: บริษัทคนเมืองเหนือ จำกัด.

ประเทือง เภาวิฒนาสุข. (2511). *หนังสือคำขอเรื่องธรรม บัระวงศ์หงส์อำมาตย์*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ร้าน

ประเทืองวิทยา.

ประเทือง เภาวิฒนาสุข. (2511). *หนังสือคำขอเรื่องธรรม วรรณภาพราหม*. เชียงใหม่:

โรงพิมพ์ร้านประเทืองวิทยา.

- ประเทือง เภาวัฒนาสุข. (2511). *หนังสือคำวขอเรื่องธรรมเรื่อง เจ้าสุวัตร*. เชียงใหม่: บริษัทคนเมืองเหนือ จำกัด.
- ประสิทธิ์ ภาพยกลอน. (2523). *ภาษาทวิ การวิจักษ์และการวิจารณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ไทยวัฒนาพานิชย์ จำกัด.
- ปริศนา พิมพ์. (2547). *คำเรียกผู้หญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภคภท เทียมทัน. (2556). *คำเรียกผู้หญิงในวรรณกรรมกลอนสวด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภักพล คำน้อย. (2561). *ภาพลักษณ์เจ้าเมืองในวรรณกรรมคำวขอ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เรืองเดช ปันเชื่อนขัตติย์. (2550). การวิเคราะห์ประโยคในภาษาไทย. *สารภาษาไทยและวัฒนธรรม* 43, 1(1), 42-57.
- ลมูล จันทน์หอม. (2538). *วรรณกรรมท้องถิ่นล้านนา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ตรีสวิน.
- ศักดิ์ศรี แยมันดดา. (2545). *ภาษารรณคดี. วิทยารัตนากร*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นเตอร์แอนด์พลับขิง.
- เศรษฐ พลอินทร์. (2524). *ลักษณะคำประพันธ์ไทย*. กรุงเทพฯ: ศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- สถาบันราชภัฏเชียงใหม่. (2539). *พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ*. เชียงใหม่: ส.ทรัพย์การพิมพ์.
- สุพัตรา มาลัย. (2564). *คำเรียกผู้หญิงในบทเพลงของครูไพบูลย์ บุตรขัน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เสนหา บุญรัตน์. (2519). *วรรณกรรมคำวของภาคเหนือ*. เชียงใหม่: ศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- อุดม รุ่งเรืองศรี. (2546). *วรรณกรรมล้านนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- อุดม รุ่งเรืองศรี. (2547). *พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง.
- อุดม วโรตม์ลิขิตดี. (2535). *ภาษาศาสตร์เบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่16). กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาอังกฤษและภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.